

več) pa s kopico drugih čud, ki jih dobavlja iz južnih dežel. Med njimi so tudi leki, ki prinašajo zadnje spanje. »Večno?« ga vpraša Friderik. Bonaventura pa odgovori:

»Jaz sem trgovec: kaj trgovec ve
o večnosti? — Vatel je naša mera —
vatel za robo in za svet še milja —
s tem pa je konec naše večnosti.«

Toda Župančič je vedel o večnosti, tisti, ki je skrita globoko v človeku in njegovi usodi, ki jo nosi s seboj in ki zanjo ni »mišjega smuka«, da bi ušla skozi — toliko, da je lahko napisal veliko tragedijo. In lahko bi jih bil napisal še več, dosti več. Nikoli ne bom odpustil kritikom, da so mu vzeli pogum. Zakaj so merili njegovo večerno zarjo, zrezano na kosce — to je namreč »Veronika« — na svoje vatlje? Odpihnil naj bi iz »Veronike Deseniške« tisti simbolistični nadih, ki je sicer poetičen, vendar ga je preveč, pa bi bila »Veronika Deseniška«, ki jo še vedno uprizarjamo s slabo vestjo, že zdavnaj neločljivi del našega gledališča, vsaj tako kot je »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, ki ga po svojem pesniškem poletu, če mu ne damo, da bi se pognal le previsoko od resničnosti, ne le dosega, temveč tudi presega.

Božidar Borko

ŠE ZAPIS O ŽUPANČIČU

Veličina Otona Župančiča je v njegovi pesniški ustvarjalnosti. Pred njo stoji subjekt vsakega izmed nas z različno intenzivnostjo dojemanja tistih skritih impulzov, ki jih sprejemamo iz pesniškega dela in ki ne podlegajo objektivni oceni. Kdor intenzivneje prebira poezijo, postaja sam le prehodno pesnik. Spominjam se, kako sem doživljal Župančičevo poezijo v otroških letih; doživljanje, ki ostaja na vsej življenjski poti pobudnik, vendar objektivno neocenljivi pobudnik za dojemanje celotnega opusa. Če so dani subjektivni pogoji, nastaja tudi tu iz malega veliko. Kot štirinajstletni deček sem prevedel v hrvaščino Župančičev liričen motiv in to je bil prvi tiskani izraz notranjega soglasja z izpovedjo pesnikovih čustev, poskus tedaj še rahlega spajanja s pretokom pesnikovega notranjega sveta. Tisti, ki smo cela desetletja sprejemali s svojo psihično doglednostjo bliskajoče se odseve Župančičeve umetniške višine in globine, ne moremo pozabiti, kako so ti odsevi učinkovali v nas samih. Vsakdo bi bil mogel o tem kaj povedati, vendar bi se nujno pokazala različnost teh subjektivnih dojemanj objektivizirane domišljije ustvarjalca. Zato ostaja za sleherno, še tako poglobljeno študijo o Župančičevi poeziji večidel neizrazljiva, subjektivna odmevnost njene vsebine, privid pesnikovih notranjih vzponov in padcev, tega, kar se je neugnano iskriilo za njegovim ustvarjalnim vzgonom. Tudi jasna pesniška govorica ima nekje za svojim besedjem temne globine ustvarjalnega nagiba. Tako ima Župančičevo celotno ustvarjalno delo svoj zaprti subjektivni svet, ki ga pri uživanju opusa bolj ali manj čutimo in domišljijsko iščemo njegov notranji žar.

Generacija, ki je preživela dve svetovni vojni, ima posebne subjektivne pogoje za odkrivanje notranjega sveta takih umetnikov kot je bil Oton Župančič.

Spomini na pretresljive dogodke, na vulkanske izbruhe človeških strasti in padce moralnih vrednot, neizmerno povečujejo poznanje skritih sil v človeku, tistih, ki so kričeče nasprotje veličini, s katero so se posamezniki dvignili nad svoj čas in okolje. Tudi v Otonu Župančiču je živel ta dramatični kontrast, vendar bolj kot skrita moč, ki je le v drobnih utrinkih našla svoj odmev. Umetniška veličina tega predstavnika in glasnika človeške duše je tembolj vzplamtela v luči novega sveta, vendar so težave staranja zakrivile, da ni postal v večjem obsegu pesnik svojega časa, njegovih tragičnih padcev in osvežujočih vzponov.

Kot človek je bil Oton Župančič prikupna osebnost, ki ni izzival močnejših nasprotij. Iz družbe z njim se spominjam, da je v kresanju nasprotnih nazorov in interesov ohranil pozo mislečega človeka, ki se je oglasil k besedi tedaj, ko je njegovo stališče miselno dozorelo. Ni maral diskusij, ki prehajajo v prepir. Zdelo se je, da je imel v sebi zmerno obliko tega, kar imenujejo Nemci »Lebensphilosophie«. V vsem njegovem pesniškem, gledališkem in prevajalskem delu je ležal odsvit njegove dozorele, usmerjene in umerjene narave, ki je mogla dozoreti v veličino umetnika. Kot človek je bil umetnik, kot umetnik pa človek v najbolj pozitivnem pomenu te besede. Žal da kot umetnik Goethejevega kova ni našel svojega Eckermanna, ki bi bil mogel v obliki razmišljajočih vprašanj dobiti in dati širšo podobo Župančičeve osebnosti in njegovega življenjskega in miselnega sveta.

Bruno Hartman

OTON ŽUPANČIČ NA MARIBORSKEM ODRU

Oton Župančič je bil s pesniškim delom in osebnostjo v mariborski slovenski javnosti na moč priljubljen, zlasti med mladino. Zato so bila vsa srečanja med pesnikom in Mariborčani čez odrski robnik dogodki, ki so imeli veliko odmevnost v njihovem čustvovanju in mišljenju.

Župančičeva dela so v Mariboru poznali že v njihovem ranem obdobju, tedaj v mestu, v katerem je nemško nacionalistično meščanstvo poskušalo slovenski živeli izriniti v popolni etnocidni geto. Mladi slovenski rod na mariborski gimnaziji (tako poročajo njena letna šolska poročila) je že od šolskega leta 1904/1905 pri slovenskih seminarjskih urah razčlenjeval pesništvo slovenske moderne, zlasti Ketteja in Župančiča. V šolskem letu 1905/1906 je sedmošolec Niko Vrabl, ki je tisto leto s sošolci ustanovil prvo slovensko javno knjižnico v Mariboru, v gimnazijskem seminarju obdelal Župančičevi pesniški zbirki Čaša opojnosti in Čez plan. Mladi pesnik Janko Glazer, ki je vse življenje Župančiča visoko vrednotil, je o njem govoril v gimnazijskem seminarju v šolskem letu 1911/1912.¹

Da je bilo Župančičevo delo znano in v čislih tudi v mariborskih »narodnih krogih«, nam priča Glazerjevo poročilo o edinem dnevu, ki ga je v Mariboru prebil pisatelj Ivan Cankar — o prvi nedelji v maju l. 1911. Ko je popoldne sedel v družbi v restavraciji Narodnega doma, se je med omizjem vnela po-

¹ Slowenische Sprache. Freie Vorträge. — V: K. k. Staatsgymnasium in Marburg a/D. Jahresbericht über das Schuljahr 1911/1912. Marburg a/D 1912, str. 39.